

הידועה המעניינת והמשמעותית ביותר של השבוע לא פורסמה בכותרות ראשיות. היא נחבאה בין דברי פרשנות וידיעות חזק, כשהנושאים המסעירים של השבוע מאפילים עליה לגמרי.

ממשלת ארצות-הברית, נאמר באותה ידיעה, פנתה לאחריה אל ממשלת-ישראל בבקשה מיוחדת במינה. האמריקאים, ה' מוראגים מתגובתם הצפויה של יהודי ארצות-הברית בשעת ביקורו הקרוב של נשיא צרפת, גורג' פומפידו, ביקשו מ' ממשלת ישראל שתפעל ותשפיע על יהודי ארצה למחן את זעמם והפגנותיהם, כדי לא לפגוע ביחסי צרפת וארצה.

היתה זו בקשה חסרת תקדים. לא היה תקדים לכך שממשלה אחת תפנה לממשלה שניה בבקשה שזו תפשיע או תצווה על אורחיה שלה מה לעשות. בעקיפין היתה זו מעין הכרה בכך שממשלת-ישראל היא השלטת האמיתית של יהודי ארצות-הברית. בעולם מצטיירת ישראל לפי הידיעות שהיא תופסת בעתונות ובחברות הרדיו כמעצמה עולמית, היה זה פארדוקס נוסף לפיו נזקק ממשל חלש כביכול כמו זה של הנשיא ג'קסון, לעזרתה של גולדה מאיר, כדי להשתלט על אורחיו.

נביא

בעירו

אילו היה שמאל יוסף עגנון צי'קס מת לפני שלוש שנים, היה האבל נשאר בתחום משפחתו וחוגי הספרות בישראל. היו מצויים את אורגו בפירוזור בית אגודת הסופרים, ומביאים אותו לקבורה בחלקת הסופרים בהר המנוחות. ימים מעטים לאחר מכן היו בודאי מופיעים מכתבים למערכת, כתובים בידי מעריצי הסופר, ובהם תלונה קשה ומרה שההמון לא ידע לחלוק כבוד לסופר הקשיש, ורק עשרות אנשים טרחו לבוא ללווייה.

כך קרה לרבים מחבריו ובני-דורו של עגנון. אבל מותו של הסופר בן ה-83 בשבוע שעבר הפך להיות מאורע מרכזי במדינה. הכנסת עמדה דום לזכרו, ה' ממשלה ערכה לו הלווייה ממלכתית.

הכבוד הממלכתי האחרון ניתן לסופר המיכשר לאו דוקא מפני שבשלוש השנים האחרונות כתב את מיטב יצירותיו; או שבשלוש שנים אלה למד העם להכיר את כתביו. אלא שלפני שלוש שנים זכה ש"י עגנון להכרה, ששם ישראל לא זכה לה בכל שטח שהוא: הוא הוכתר כחתן פרס נובל לספרות.

הקישור הפאטירית. המישים שנה ישב עגנון בארץ-ישראל. הוא פירסם ספר פורים בעלי נימה קפקאית, היה מקובל כגדול הסופרים העבריים. אך לשונו ה' רבנית המיוחדת, הנושאים של העיירה במזרח-אירופה שהיוו מקורי-גינה עיקרי ליצירותיו, לא נקלטו אצל הישראלי ה' רגיל רק בעלי חוש לספרות קלאסית יכלו ליהנות מסיפוריו של עגנון. בפני רוב בני העם נשארה יצירתו חתומה.

הפירסומה הרבה שליוותה את קבלת הפרס העמידה את עגנון מעל למיסגרת המקובלת של מעמד הסופרים בישראל. לפתע היפנו אורחי המדינה את מבטיהם לעבר בית האבנים בשכונת תלפיות ב' ירושלים, בו התגורר הסופר מאז שנת 1924. כתבו עליו, צלמו אותו, הקליטו אותו. דמותו של הגבר הקשיש, שחשב תמיד לראשו כיפת קטיפה, נכנסה לחדשות. שוב לא הפיעה העברית שבכיו, שגש' מעה כלשון קודש בניגון של יהודי גלציה. לך עתה גילך הישראלי כי ה' סופר הותי, שדווקא לא נטה אהבה מיוחדת לדתיים הרשמיים במדינה, נחנן גם בתוש' הומור חריף ובניקירותיות נוקבת.

עגנון לא מנע את לשונו הסאטירית מרבי המדינה, שרים ומנכ"לים, שנעשו בך לילה ממקורביו. מאחורי כל נאומיו ה' רשמיים, שהטכסים הייבו אותם, ביבץ הומור לעגני כלפי המימסד.

בכך היה ש"י עגנון דומה לידידו וחברו החותיק, פרופסור מרטין בובר המנוח. שניהם זכו ליותר הבנה בעולם הגדול מאשר במדינתם ובעירם.

מה לעשות אם ישתלט עראפאת בירדן?

להציע שלום? לכבוש? לתפוס עמדות?

ההתכוננה

לנהל עימו משאומתן מבלי לוותר על העקרון (המקודש של ממשלת ישראל) מנהלה משאומתן רק עם ממשלות, ולא עם תנועות-מחתרת.

● בכך אפשר להגיע לפתרון הבעייה הפלסטינית, שהיא מוקד המחלמה בין ישראל והעולם הערבי.

● יהיה לעראפאת פיתוי חזק מאד לקבל את ההצעה, כדי לבסס ולקיים את שלטונו, וכדי לצרף למדינתו הפלסטינית את הגדה המערבית. ברור שבמיקרה כזה יצטרכו גם למצוא לירושלים פתרון שהערבים יוכלו לקבלו.

● תימנע הפיכת ירדן לבסיס המלחמה נגד ישי-ראל, מבלי שיהיה צורך בכיבוש נוסף שיקים את העולם נגד ישראל ויאשר את טענת הערבים שישי-ראל שואפת לכבוש את כל ארצות ערב.

● עבד-אל-נאצר יוכל לקבל הסדר, שישא את החותמת של עראפאת ואיגודי הפיראיון, וכך יושג שלום כללי.

● אפילו לא תתקבל ההצעה, תעשה רושם גדול בעולם ותשנה באופן מהותי את יחס דעת-הקהל לישראל.

האפשרות השלישית: לא ולא

● שנה, כמובן, אפשרות שלישית — והיא לא לעשות דבר. אפשרות זו מופיעה גם באיציטדה קצת שונה: להתקדם במידה מספקת כדי להוריד את הלחץ ממשיקיהספר, למשל עלידי כיבוש הרכסים הראי' שונים שממולם.

מעשה כזה לא ישנה את המצב מעיקרו, ולא ישפיר את הקפאון הנוכחי, אלא רק יביא לשינוי צבאי טאקטי בגיזורה מסיימת.

ברור שבמיקרה זה תהפוך ירדן למדינת-פיראיון

ב כל רגע עלולה ממשלת ישראל לעמוד בפני החלטה גורלית — החשבה מאז ויתנה ביוני 1967 סקורת ההתקפה, נוע! נוע! הדבר יקרה אם ינסה ויצליח יאמר עראפאת, בשם אירגוני הפיראיון, להפיל את המישטר ההאשמי בירדן, ולהקים בה ממשלת פיראיון.

זה יכול לקרות בעוד שבוע. בעוד חודש, בעוד כמה חודשים. אבל זה יכול לקרות גם הלילה. וכאשר זה יקרה, ייווצר מצב חדש בתכלית.

באקום הקיפאון - אופציה

ל מעשה, קפוא המצב מאז חום מלחמה ששת הימים. ממשלת-ישראל, בעיקבות המדיניות של אשכול וגולדה, סירבה להשתמש באחת משתי האפשרויות שהיו לה כדי להפשיר את הקפאון: או להיכנס לרשיה עם הפלסטינים, או להיענות ליוזמת המעצמות על פי החלטת מועצת-הבטחון.

ממשלות ערב, מצידן, לא הצליחו להפשיר את המצב גם כשקיבלו להלכה את החלטת מועצת-הבטחון, והתופעה הינאמית היחידה בעולם הערבי היא עלייתם של אירגוני-הפיראיון כגורם מדיני.

כך נוצר קיפאון מדיני מוחלט, המופווה עלידי ההסלמה הצבאית בחזית המלחמה. שום סיכוי ל' הפשרת קיפאון זה לא נראה כאופק.

מלבד הסיכוי האחד: שהפלסטינים יכבשו את השלטון בעמאן, ועלידי כך ישמידו את המצב ה' קיים ויעניקו לישראל אופציה חדשה.

כל כוחות הצמרת הישראלית, המתנגדים לטטאטוס-קה, מייח' לים למהפכה של עראפאת — אם כי מסיכות שונות ואף הפוכות. לעומת זאת, הכוחות המרכזיים בצמרת פחדניות מפני הצורך להכליל הכרעה. והם משתהלים לשמור על המצב הקיים. שמירת המצב הקיים פירושו — שמירת שלטונו של המלך חוסיין.

הדבר היעיל ביותר שיכולה ממשלת ישראל לעשות כדי לקיים את שלטון חוסיין הוא להכריז בפירוש או במרומז כי ישראל תפלוש לירדן במיירה שיחמטט שלטון המלך.

וזאת בדיוק עשה השבוע הדובר המרכזי של גולדה והממשלה: השר ישראל גלילי.

הוא אמר — בלשון דיפלומטית, אך בצורה החלטית — שישראל תצטרף להניב אם ישחלטו בירדן כוחות "זרים". הכוונה לפלסטינים. (יש כאן סתירה פאראדוקסית. ממשלת ישראל רגילה לטעון כי הפלסטינים הם ירדנים, ועל כן אין מקום ליישות הפלסטינית. הפעם טוענת הממשלה את ההיפך: שהפלסטינים הם זרים בירדן).

התכיה הוא שאיום מפורש כזה יפחיד את עראפאת וגם את עבד-אל-נאצר. איש מהם לא ירצה לקבל על עצמו את האחריות לסיפיק חירוף לפלישה ישראלית, שמא ייאמר עליהם שבגלל אמביציות אישיות גרמו לאובדן ארץ ערבית נוספת.

למעשה נוקמת ישראל בקו זה מי-1949, והוא מידא תפקיד מרכזי בקיום המישטר ההאשמי עד היום. אך הפעם יש חשש כי האיום לא יעזור.

ואז תעמוד הממשלה בפני הצורך הדחוף ביותר להחליט: מה לעשות?

האפשרות האחת: כיבוש

ב חוגים מדיניים מתבשרות שתי גישות הפוכות למיקרה כזה. האפשרות האחת היא לממש את האיום — ולכ' בוש את עיקר שיטחה של עבד-הירדן.

מי שסבור כך יכול למצוא לכך כמה נימוקים טובים: ● ייעלם הלחץ על קיבוצי-הספר מדרום לכינרת.

● תימנע הפיכת ירדן למדינת-חבלנים, בסיס למלחמה בישראל.

● תימנע הענקת מעמד בינלאומי לחבלנים.

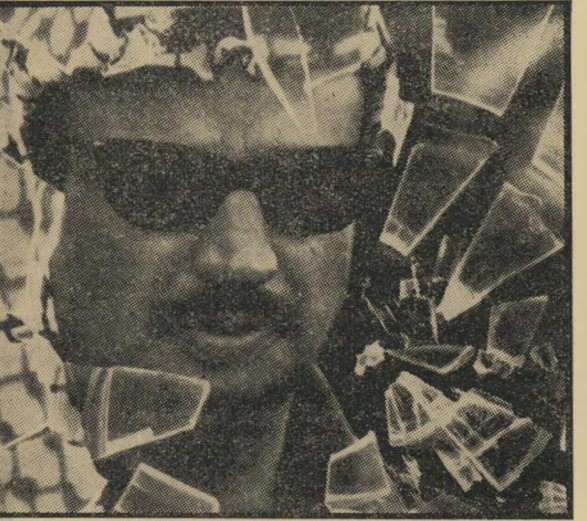
● יהיה בידי ישראל עוד שטח עצום, שאפשר להניחו על השולחן במשאומתן לשלום, ותמורת זה לאפשר סיפוח שטחים בגדה המערבית ובעזה.

● אם לא יהיה שלום, תוכל, "ארץ-ישראל השי-למה" לכלול את שתי גדות הירדן — כחלומם של הפירי ז'בוטינסקי מאז ומעולם.

● כיבוש עבד-הירדן ישב טופית את הקשר הגיאוגרפי בין הערבים המיורחים ובין הערבים המערכיים.

האפשרות השנייה: הצעת שלום

ב נגד הסבורים כך, מתגבשת הגישה ההפוכה. גישה זו דוגלת בהכרה מיידיה במישטר של ערא' פאת כמדינה פלסטינית, כרגע שתצליח ההפיכה, והצעה דרמאטית לפתוח במשאומתן לשלום עימו. גם לכך יש כמה וכמה נימוקים טובים. בין השאר: ● עראפאת יעמוד א כראש ממשלה אמיתית, ואפשר יהיה

יאטר עראפאת

קיצונית, מזכרת עלידי העמים, והמחלמה תימשך בחריפות רבה עוד יותר.

זה יבוא פתאום

מ כיוון שכל זה ברור מראש, ייתכן שעראפאת עצמו ישתדל למנוע את הברירה.

הוא יכול להשתדל, למשל, לתפוס את השלטון בירדן מבלי לבצע מהפכה שתיתן עילה דרמאטית לפלישה.

הצעה כזו כבר הושמעה עלידי עראפאת לאחי רונה: שהמלך חוסיין ימשיך לכהן, כבובה חסרת-השפעה, תוך השלטון הממשי יעבור לידי ממשלה שתמונה עלידי אירגוני-הפיראיון.

אולם ספק את המלך יתן את ידו למישחק כזה, הנוגד את חוש' הכבוד שלו כצאצא משפחת הנביא. ועצם ההתפתחות עלולה להיות כל-כך מהירה, ששום תימרון מחושב לא יוכל עוד לעצרה.

כך או כך, הצורך בהכרעה עלול להגיע בפתאומיות גמורה. ובוודאי יש אנשים המעוניינים שההחלטה, לכאן או לכאן, תתקבל מראש, כדי שאפשר יהיה להגיב על התפתחות פתאומית בתגובה פתאומית.